

Posudek vedoucího diplomové práce

Mgr. Břetislav Panák: Čínsko-sovětská roztržka, 1958-1964, Praha 2015, 102 stran rkp. + přílohy

Břetislav Panák se ve své práci zabývá tématem, které je řadu let v centru pozornosti zejména anglosaské historiografie. V rámci *Cold War International History Project* i mimo něj vznikla po roce 1990 řada kratších i rozsáhlejších studií k různým aspektům vzájemných vztahů těchto dvou komunistických velmocí. Přesto nejde o téma, které by bylo možné označit za vyčerpané. Není tomu jen proto, že ruské a čínské archivy ještě zdaleka nevydaly všechna svá tajemství. Otevřené jsou také cesty, jak na poměr Moskva—Peking nahlížet.

Autor této práce se pokusil zkombinovat přístupy vlastní zejména politology rozvíjené teorií mezinárodních vztahů s přístupy profesionálních historiků. Jde o světy, které k sobě sice mají na první pohled blízko, ve skutečnosti však mezi nimi přetrvává jistá nedůvěra, která mnohdy brání jinak potřebné spolupráci těchto vědních oborů. Pokusy o hledání východiska z této slepé uličky (viz např. Schweizer, K. W., Schumann M. J., *The Revitalization of Diplomatic History: Renewed Reflections*, in: *Diplomacy and Statecraft*, Vol 19, 2/2008, s. 149-186) zatím nepřinesly kýžené výsledky. Lze proto jen přivítat, že se Panák pokusil o svého druhu mezioborový výzkum.

K dosažení tohoto cíle měl autor vytvořeny dobré podmínky. V akademickém roce 2014-15 studoval na univerzitě Tsinghua v Pekingu, kde měl možnost své závěry konzultovat s předními čínskými i ruskými specialisty. Jeho cílem bylo „analyzovat všechny podstatné vnější a vnitřní faktory, které ovlivňovaly stále se zhoršující vztahy obou zemí“ (s. 9).

V první části své práce se Panák pokusil klasifikovat tvrzení klíčových představitelů současné historiografie sovětsko-čínských vztahů ve vztahu k hlavním směrům teorie mezinárodních vztahů (TMV), za které považuje realismus, liberalismus a konstruktivismus. Zde je ovšem třeba vznést otázku, zda jde o výčet úplný, některé významné směry jako např. institucionalismus (přestože vychází z liberalismus) zde totiž chybí. Přes určité zjednodušení

v prezentaci jednotlivých směrů TMV, kde autor z pochopitelných důvodů – nebylo jeho cílem podat jejich detailní obraz – vybral jen nejpodstatnější rysy těchto směrů, lze výsledek jeho výzkumu v této oblasti označit za přínosný. Autor doložil, že vzhledem k rozdílným interpretačním východiskům vybraných ruských, čínských i západních historiků není možná až na výjimky shoda na konkrétních faktorech roztržky. Příkladem může být kardinální otázka odpovědnosti za roztržku, kde se názory dosti rozcházejí. Ještě zajímavější jsou podle mého názoru Panákovy závěry pokud jde o rozdíly ve vnímání příčin roztržky. Někteří autoři tak podstatu střetu vidí v oblasti ideologie, jiní v čistě mocenských úvahách obou stran. Panák se tak na příkladu čínsko-sovětské roztržky dotkl neuralgického bodu historického výzkumu. Pečlivě doložil, jak je i při využití zásadně stejné pramenné základny tzv. „objektivní“ interpretace dějin v podstatě nemožná. Panáková práce je tak i určitým příspěvkem do oblasti teorie historické vědy.

Ve druhé části práce se Panák věnuje vývoji vzájemných vztahů ve sledovaném období. Vychází přitom z pramenných edic a odborné literatury anglosaské, ruské i čínské (anglické verze). Zabývá se tedy oběma stranami prohlubujícího se konfliktu, více pozornosti však z pochopitelných důvodů (možnost výzkumu v Číně) věnuje přece jen čínské straně. V interpretaci příčin roztržky se autor přiklání spíše k realistickému pojetí. Mao byl podle jeho názoru spíše realistou, byť s prvky liberalismu a konstruktivismu. Podobně nahlíží i na politiku SSSR. Zajímavý je jeho názor, že pokud by Stalin postupoval pod vlivem ideologie, nenavázal by v meziválečném období spolupráci s Kuomintangem. Přesto Panák roli ideologie vyhradil určitý prostor. Uznává například, že v sovětské i čínské politice hrálo roli ideologií podmíněné soupeření o postavení „ideologického hegemona“ bloku (s. 78).

Břetislav Panák předložil kvalitní diplomovou práci bez vážnějších nedostatků, která splňuje všechny požadavky kladené na závěrečnou práci tohoto typu. Plně ji **doporučuji** k obhajobě.

Navrhované hodnocení: **výborně**

Praha, 17. srpna 2015

prof. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D.